

УДК 342.9:001–5

Д.В. Смерницький,
кандидат юридичних наук

СУБ'ЄКТИ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ

У статті розглянуті суб'єкти адміністративно-правового забезпечення прав інтелектуальної власності в Україні.

Ключові слова: суб'єкти забезпечення прав інтелектуальної власності, об'єкти інтелектуальної власності, органи управління.

В статье рассмотрены субъекты административно-правового обеспечения прав интеллектуальной собственности в Украине.

Ключевые слова: субъекты обеспечения прав интеллектуальной собственности, объекты интеллектуальной собственности, органы управления.

Paper describes the subjects of administrative and legal enforcement of intellectual property in Ukraine.

Keywords: subjects of the support of intellectual property rights, intellectual property, government.

Забезпечення прав інтелектуальної власності постійно перебуває у динаміці – удосконалюється нормативно-правова база у зазначеній сфері на основі наукових досліджень, встановлюються нові види об'єктів інтелектуальної власності та визначаються їх права тощо. Крім того, в епоху бурхливого розвитку науки та техніки, виробництва, створення нових технологій та матеріалів, у тому числі розвитку електронної техніки та програмного забезпечення, охорона та захист об'єктів інтелектуальної власності набуває особливого значення. Забезпечення прав інтелектуальної власності приносить значний економічний ефект як для власника, так і для розвитку окремої країни. Ми знаємо, що завдяки втіленню високотехнологічних виробництв успішно розвиваються економіки таких країн, як Японія, Німеччина, США та ін. Отже, визначення суб'єктів адміністративно-правового забезпечення прав інтелектуальної власності є актуальним з точки зору забезпечення злагодженої роботи у сфері інтелектуальної власності та суміжних сферах, таких як: наукова і науково-технічна діяльність, промисловість, інформаційне забезпечення тощо.

Актуальність дослідження полягає у необхідності поліпшення вітчизняної нормативно-правової ситуації щодо правового забезпечення наукової діяльності та забезпечення прав на об'єкти інтелектуальної власності.

Дослідження у сфері правового забезпечення наукової діяльності та охорони, створених під час цієї діяльності об'єктів інтелектуальної власності, викладені в працях вітчизняних вчених: у галузі цивільного (О.М. Пастухов, О.А. Підпригора, О.О. Підпригора) та інформаційного права (І.В. Арістова, К.І. Беляков, Р.А. Калюжний, О.В. Копан, В.С. Цимбалюк), державного управління (В.О. Шамрай), вчених-адміністративістів (О.Г. Германова, І.Г. Запорожець, П.П. Крайнева, О.М. Мельник, О.П. Орлюк, О.Д. Святоцький, О.Ш. Чомахашвілі, А.В. Чукаєва) та інших. А також у працях іноземних (російських) вчених: А.Г. Андрюшина, С.В. Майбурд, В.В. Писачкина, Н.А. Мягкової та інших. Водночас дослідження у

цій сфері, враховуючи її актуальність, далеко себе не вичерпали та потребують подальшого системного наукового аналізу.

Метою статті є отримання нових наукових знань у сфері нормативно-правового забезпечення прав на об'єкти інтелектуальної власності.

Починаючи розгляд системи суб'єктів забезпечення прав на об'єкти інтелектуальної власності, слід уточнити деякі питання.

Суб'єктний склад зазначених суспільних відносин є багатоманітним, адже у процесі забезпечення прав на об'єкти інтелектуальної власності задіяні насамперед володарі авторських і майнових прав, органи виконавчої влади, різноманітні організації тощо. Крім того, ці суспільні відносини є багатограними за характером і змістом, мають різні сфери прояву.

Адміністративне право – це сукупність правових норм, які регулюють суспільні відносини, що формуються під час забезпечення органами виконавчої влади і органами місцевого самоврядування реалізації та захисту прав, свобод і законних інтересів фізичних і юридичних осіб, а також в процесі державного і самоврядного управління у сферах соціально-економічного й адміністративно-політичного розвитку та охорони громадського порядку [1, с. 5].

В адміністративно-правовій науці найпоширенішим є поняття державного управління як самостійного виду державної діяльності, що має організуючий, виконавчо-розпорядчий, підзаконний характер, особливої групи державних органів (посадових осіб) щодо практичної реалізації функцій і завдань держави в процесі повсякденного й безпосереднього керівництва економічним, соціально-культурним та адміністративно-політичним будівництвом. Незважаючи на деякі відмінності, всі автори відзначають організуючий, виконавчо-розпорядчий характер управлінської діяльності, спрямований на виконання завдань і функцій держави [2, с. 8].

Отже, розглядаючи питання адміністративно-правового забезпечення прав на об'єкти інтелектуальної власності та враховуючи наведене, вбачається доцільним розгляд саме суб'єктів державного управління в зазначеній сфері, а також інших суб'єктів, які здійснюють безпосередній вплив на державне управління.

Згідно зі словником синонімів С. Караванського, “управління” – це (*дія*) керування, врядування, адміністрування [3, с. 420].

В узагальненому вигляді управління – це діяльність суб'єкта, що виявляється у цілеспрямованому, організуючому впливі на об'єкт управління, здійснюваному з метою приведення його у бажаний для суб'єкта стан [4, с. 8].

Отже, основними характеристиками адміністративної правоздатності для органів державної влади як суб'єктів адміністративного права є: 1) юридична владність дій та розпорядчий характер рішень, які ними приймаються; 2) реалізація державних повноважень примусового характеру, застосування заходів адміністративного примусу [1, с. 26–27].

У працях деяких вчених до суб'єктів управління зазначені державні та недержавні установи, які не володіють ознаками стосовно поняття “управління”, що наведені вище і що можуть здійснювати діяльність тільки стосовно правової охорони інтелектуальної власності. Крім того, дослідження системи органів управління у сфері забезпечення прав на об'єкти інтелектуальної власності багатьма науковцями зводяться до встановлення переліку структур управління у цій сфері. Такий підхід, на нашу думку, не містить наукової новизни, не забезпечує належного обґрунтування та визначення необхідності діяльності кожної окремої структури в системі взаємодії стосовно управління сферою інтелектуальної власності.

Так, Я.П. Ващук – представник у справах інтелектуальної власності, на своєму офіційному сайті надає “перелік органів Державної системи управління інтелектуальною власністю в Україні”, до яких відносить: Комітет Верховної Ради України з питань науки та освіти; Міністерство освіти і науки України, Державний департамент інтелектуальної власності (нині Державна служба інтелектуальної власності України), Державних інспекторів з питань інтелектуальної власності в регіонах, Державне підприємство “Український інститут промислової власності” (“Укрпатент”), Державне підприємство “Українське агентство з авторських та суміжних прав”, Інспекторів Українського агентства з авторських та суміжних прав в регіонах, Інститут інтелектуальної власності і права; Апеляційну палату Державного департаменту інтелектуальної власності, Державне підприємство “Інтелзахист”, Український центр інноватики та патентно-інформаційних послуг Укрпатенту; Антимонопольний комітет України, Фонд патентної документації громадського користування, громадські організації: Всеукраїнська громадська організація “Антипіратський союз України”, Агентство захисту прав України, Авторсько-правове товариство, Українська асоціація власників товарних знаків, Українська асоціація патентних повірених, Творчі громадські об’єднання України, організації колективного управління майновими правами суб’єктів авторського права і (або) суміжних прав: Державне підприємство “Українське агентство з авторських та суміжних прав”, Всеукраїнське об’єднання суб’єктів авторських і суміжних прав “Оберіг”, Громадська організація “Об’єднання правоволодарів у сфері образотворчого мистецтва та архітектурної діяльності “Статус”, Об’єднання підприємств “Український музичний альянс”, Об’єднання підприємств “Українська ліга музичних прав”, Громадська організація “Агентство охорони прав виконавців”, Всеукраїнська громадська організація Гільдія кінорежисерів “24/1”, Асоціація “Дім авторів музики в Україні”, Громадська організація “Спілка авторів України”, Всеукраїнська громадська організація “Автор”, Асоціація “Гільдія виробників відеограм і фонограм” і, навіть, Інститути судової експертизи [5].

Як бачимо, перелік чималий. Але, на нашу думку, до наданої структури необхідно підходити досить критично, тим більше, що задекларований автором перелік саме “органів Державної системи управління”, тобто структур з функціями управління сферою, що викликає справедливий сумнів. У зв’язку з адміністративною реформою, система органів змінилась, відсутні критерії класифікації, а отже, перелік потребує значного уточнення та корегування.

Вивчаючи питання щодо суб’єктів адміністративно-правового регулювання охорони прав на промислові зразки, О.Ш. Чомахашвілі зазначає, що до останніх належать: Верховна Рада України; Президент України; Кабінет Міністрів України; Центральний орган виконавчої влади – Міністерство освіти і науки України, яке бере участь у межах своєї компетенції у забезпеченні реалізації державної політики в сфері інтелектуальної власності; Державний департамент інтелектуальної власності (нині Державна служба інтелектуальної власності України), який бере участь у межах своєї компетенції у забезпеченні реалізації державної політики у сфері інтелектуальної власності; Державне підприємство “Український інститут промислової власності”, яке виконує функції органу експертизи об’єктів промислової власності, зокрема експертизу промислових зразків на відповідність умовам охороноздатності; Державне підприємство “Українське агентство з авторських та суміжних прав”, яке здійснює управління правами авторів, зокрема, забезпечує кумулятивну охорону прав на промисловий зразок; Державний інститут інтелектуальної власності і права, навчальний заклад, який готує фахівців у

сфері інтелектуальної власності, у тому числі і експертів патентного відомства; роботодавці; громадські організації; юридичні особи; громадяни [6, с. 62–63].

Якщо розглядати суб'єктів адміністративно-правового регулювання охорони прав на об'єкти інтелектуальної власності, у тому числі промислові зразки, то перелічені суб'єкти дійсно входять до загальної системи забезпечення прав інтелектуальної власності, але чимало з них не внесено до переліку (наприклад, правоохоронні суб'єкти, контролюючі тощо).

Ймовірно, найбільш вдалою є класифікація суб'єктів, запропонована І.Г. Запорожець [7, с. 37]. Авторка поділяє суб'єкти управління у сфері, що розглядається, на три групи:

1. Суб'єкти, які входять у систему органу законодавчої влади, – Верховну Раду України (Комітет з питань науки і освіти та підкомітет з питань інноваційної діяльності і захисту інтелектуальної власності);

2. Суб'єкти, які входять у систему органів виконавчої влади: суб'єкти загальної компетенції (Кабінет Міністрів України та Мін'юст); суб'єкти галузевої компетенції (МОН та Державна служба з охорони прав на сорти рослин Міністерства аграрної політики та продовольства України); суб'єкти спеціальної компетенції, до яких автор відносить правоохоронні органи (органи внутрішніх справ України, СБ України, податкова міліція України) та контролюючі органи (Антимонопольний комітет України, Державна податкова служба України, Держмитслужба), а також державні підприємства, установи та організації, які також за певних умов можуть бути віднесені до суб'єктів управлінської діяльності; суб'єкти, які входять у систему органів судової влади (суди загальної та спеціалізованої компетенції); суб'єкти, які входять у систему органів прокуратури.

3. Суб'єкти недержавного (громадського) управління (Національна спілка письменників України тощо) та інші громадські організації (Антипіратський союз України тощо).

У цілому, якщо розглядати перелічені суб'єкти як державну систему забезпечення прав на об'єкти інтелектуальної власності у її широкому розумінні, тобто як діяльності усієї сукупності державних органів та недержавних структур, організуючого впливу з боку спеціальних суб'єктів права на суспільні відносини, що виникають у цій сфері, з автором можна погодитися.

Проте, враховуючи межі нашого дослідження та те, що державне управління – це діяльність особливої групи державних органів (посадових осіб), яка має організуючий, виконавчо-розпорядчий, підзаконний характер [2, с. 8], зосередимо увагу саме на діяльності органів виконавчої влади у сфері забезпечення прав на об'єкти інтелектуальної діяльності, а також на суб'єктах, яким делеговано повноваження щодо виконання певних управлінських функцій та суб'єктах, які безпосередньо впливають на процес державного управління у зазначеній сфері.

На підставі викладеного вище, видається можливим запропонувати власне бачення структури суб'єктів забезпечення прав на об'єкти інтелектуальної власності та розглянути їх компетенцію.

Враховуючи той факт, що сфера забезпечення прав на об'єкти інтелектуальної власності заторкує практично як усі сфери діяльності людини – правову, економічну, інвестиційну та інноваційну, приватну, сферу власності та бізнесу тощо, так і масштабність системи органів виконавчої влади, то група суб'єктів зазначеної сфери є найбільш розгалуженою. Таким чином, суб'єкти зазначеної групи, залежно від компетенції, можна поділити на:

суб'єкти, які входять у систему органів виконавчої влади:

1. Суб'єкти загальної компетенції. До цієї кваліфікаційної підгрупи необхідно віднести, по перше, Кабінет Міністрів України як вищий орган виконавчої влади. Як зазначає І.Г. Запорожець [7, с. 39], до суб'єктів зазначеної підгрупи необхідно включити також і Міністерство юстиції України, яке, відповідно до положення про нього, “бере участь у розробці законодавчих актів з питань інтелектуальної власності, координує законотворчу діяльність у цій сфері, здійснює правову експертизу підготовлених проектів нормативних актів, відповідає за адаптацію вітчизняного законодавства до законодавства Європейського Союзу” [8].

2. Суб'єкти галузевої компетенції. До цієї кваліфікаційної підгрупи суб'єктів відносяться ті органи виконавчої влади, які створені спеціально для виконання функцій, пов'язаних з організацією забезпечення прав на об'єкти інтелектуальної власності, або вони між іншим виконують значний обсяг функцій стосовно зазначеної сфери. Центральним органом виконавчої влади у сфері інтелектуальної власності виступає Міністерство освіти і науки України (далі – МОН України) [9, с. 94], яке визнається “головним органом у системі центральних органів виконавчої влади із забезпечення формування та реалізації державної політики у сферах освіти і науки, інтелектуальної власності, наукової, науково-технічної та інноваційної діяльності, інформатизації, формування і використання національних електронних інформаційних ресурсів, створення умов для розвитку інформаційного суспільства, а також у сфері здійснення державного нагляду (контролю) за діяльністю навчальних закладів незалежно від їх підпорядкування і форми власності” [10].

Відповідно до положення МОН України: “визначає перспективи і пріоритетні напрями розвитку з питань ... інтелектуальної власності ...; забезпечує розвиток ... інтелектуальної власності ...; забезпечує інтеграцію ... інтелектуальної власності ... із неухильним дотриманням принципів збереження і захисту національних інтересів; забезпечує реалізацію державної політики у сфері трансферу (передачі) технологій і прав на об'єкти інтелектуальної власності, що створені повністю або частково за рахунок коштів державного бюджету” [10]. Але безпосередньою координацією та управлінням сферою інтелектуальної власності займається Державна служба інтелектуальної власності України (далі – Державна служба), яка визначена центральним органом виконавчої влади, діяльність якого спрямовується і координується Кабінетом Міністрів України через Міністра освіти і науки України [10, п. 10 пп. 3]. Державна служба входить до системи органів виконавчої влади і забезпечує реалізацію державної політики у сфері інтелектуальної власності [11]. Тобто саме МОН України є системоутворюючим суб'єктом у процесі забезпечення прав на об'єкти інтелектуальної власності.

Ще одним із суб'єктів управління, який необхідно включити до зазначеної кваліфікаційної підгрупи, є Державна служба з охорони прав на сорти рослин Міністерства аграрної політики та продовольства України [12]. Служба, відповідно до Закону України “Про охорону прав на сорти рослин” [13], реалізує державну політику у сфері охорони прав на сорти рослин та є урядовим органом державного управління.

Отже, із суб'єктами загальної та галузевої компетенції ми визначилися, а от стосовно суб'єктів спеціальної компетенції слід зазначити таке. Низка вчених, у тому числі і І.Г. Запорожець, визначає таку категорію як суб'єкти спеціальної компетенції, до яких зазвичай відносять правоохоронні органи та контролюючі органи. Але, на наш погляд, слово “спеціальний” є невизначеним та не встановлює конкретної чи відповідної компетенції, яку б було визначено саме цим терміном. Так, наприклад, у Правилах складання і подання заявки на винахід та заявки на

корисну модель [14] зазначено, що при складанні заявки на винахід чи корисну модель слід уникати невизначених слів, які можуть трактуватися по-різному, залежно від обставин. Отже, на нашу думку, визначення підгрупи “суб’єкти спеціальної компетенції” є, на наш погляд, недоцільним, крім того, правоохоронні та контролюючі органи мають різні функції та завдання. Тому розглянемо наступну підгрупу суб’єктів – правоохоронні органи.

3. Суб’єкти, які входять до системи правоохоронних органів. Припинення правопорушень та відновлення прав на об’єкти інтелектуальної власності є складовою забезпечення прав інтелектуальної власності. Отже, правоохоронні органи як суб’єкти процесу охорони об’єктів інтелектуальної власності займають чільне місце. Крім того, поряд з виконанням своїх основних функцій, вони беруть також певну участь в організаційному забезпеченні прав на об’єкти інтелектуальної власності. Тобто доходимо висновку, враховуючи предмет нашого дослідження, що постає нагальна необхідність дослідити та всебічно вивчити зазначені суб’єкти та встановити, які ж саме органи підпадають під поняття “правоохоронні”.

Законодавство України не містить чіткого переліку державних органів, які є правоохоронними. Закон України “Про державний захист працівників суду і правоохоронних органів” [15] дає неповний перелік органів, які для цілей цього Закону вважаються правоохоронними [16]. Згідно із Законом України “Про державний захист працівників суду та правоохоронних органів”, до правоохоронних органів належать: органи прокуратури, внутрішніх справ, Служби безпеки, Військової служби правопорядку у Збройних Силах України, митні органи, органи охорони державного кордону, органи державної податкової служби (митні органи та органи державної податкової служби нині – Міністерство доходів і зборів України), органи і установи виконання покарань, слідчі ізолятори, органи державного фінансового контролю, рибоохорони, державної лісової охорони, інші органи, які здійснюють правозастосовні або правоохоронні функції [15, ст. 2].

У Законах України “Про основи національної безпеки України” [17] та “Про демократичний цивільний контроль над Воєнною організацією і правоохоронними органами держави” [18] розкриваються тільки основні ознаки правоохоронних органів. Ряд підзаконних нормативно-правових актів містить великі переліки таких органів [16].

Так, наприклад, Програму реформування наукової та науково-технічної діяльності в системі правоохоронних органів, яка була розроблена на виконання Концепції реформування наукової та науково-технічної діяльності в системі правоохоронних органів [19] було затверджено спільним наказом Міністерства внутрішніх справ України, Службою безпеки України, Державним комітетом у справах охорони державного кордону України, Державної митної служби України та Державної податкової адміністрації (нині Міністерство доходів і зборів України) № 185/78/122/102/138 від 28 лютого 2003 року [20]. Отже, зазначений документ визначає, що до системи правоохоронних органів належать зазначені вище органи. Але, звісно, цей перелік не є вичерпним.

Досліджуючи види правоохоронних органів України, О.Л. Соколенко стверджує [21, с. 700], що в якості правоохоронних органів можна визначити, передусім, лише Службу безпеки України, Управління державної охорони України та Військову службу правопорядку у Збройних силах України. Так, їх формально правовий статус як правоохоронних органів безпосередньо підтверджується ст. 1 Закону України “Про Службу безпеки України” [22], ст. 11 Закону України “Про

державну охорону органів державної влади України та посадових осіб” [23] і ст. 1 Закону України “Про Військову службу правопорядку у Збройних Силах України” [24].

Як стверджує ряд науковців, крім зазначених вище органів, до переліку правоохоронних органів можна віднести Раду національної безпеки та оборони України, органи та установи юстиції, адвокатуру, наглядові комісії тощо. Але такій думці інші науковці протиставляють аргументи, які також науково обґрунтовуються. Наприклад, В. Півненко зазначає, що відносити до правоохоронних органів органи, які лише епізодично виконують правоохоронні функції і не входять до основних функцій органу, є неправильним. Крім того, автор категорично виступає проти включення до переліку правоохоронних органів недержавних організацій, наголошуючи на тому, що “в Україні згідно з чинним законодавством можлива лише державна правоохоронна діяльність” [7, с. 43, 25].

З цією позицією погоджується і В.Т. Малярєнко, який зазначає, що під правоохоронним органом розуміють державну установу (або державну юридичну особу), яка діє в системі органів влади й виконує на основі закону державні функції (владні, організаційно-розпорядчі, контрольні-перевірочні тощо) у різних сферах внутрішньої та зовнішньої діяльності Української держави [26]. Ми повністю поділяємо цю думку.

З огляду на розмаїття правоохоронних органів, можна констатувати, що питання безпосереднього складу системи правоохоронних органів у науці вирішуються досить неоднозначно. Вказане зумовлюється відсутністю як узгодженого теоретичного розуміння складу системи й видів правоохоронних органів, так і законодавчої регламентації критеріїв приналежності тих чи інших правоохоронних інституцій до числа правоохоронних органів [21, с. 699].

Враховуючи наведене вище, можна погодитися з І.Г. Запорожець, яка до правоохоронних органів пропонує відносити лише ті органи, які створені державою для виконання певної, встановленої законодавством, правоохоронної функції, яка є домінуючою у діяльності органу [7, с. 46]. Але слід також погодитися з О.Л. Соколенко [21, с. 704], яка, визначаючи склад системи правоохоронних органів, не робить закритого переліку. Отже, на наш погляд, система правоохоронних органів України може мати такий вигляд: органи прокуратури, внутрішніх справ, Служби безпеки, податкова міліція, Управління державної охорони України, Військова служба правопорядку у Збройних силах України, органи і установи виконання покарань, внутрішні війська Міністерства внутрішніх справ, органи охорони державного кордону та інші правоохоронні органи.

Низка правоохоронних органів активно задіяна у сфері організації забезпечення прав на об’єкти інтелектуальної власності, а саме у здійсненні функцій охорони, захисту та правового регулювання. Про це свідчать нормативні акти, які закріплюють на державному рівні функції таких суб’єктів. До основних правоохоронних органів, які задіяні у процесі забезпечення прав інтелектуальної власності, можна віднести органи внутрішніх справ України, Службу безпеки України, податкову міліцію України [7, с. 46].

Звісно, залучення правоохоронних органів до сфери забезпечення прав інтелектуальної власності зумовлено численними порушеннями законодавства у цій сфері та необхідністю вжиття заходів щодо відновлення прав на об’єкти інтелектуальної власності. Захист – це, безперечно, остання форма діяльності у відновленні втрачених прав. На нашу думку, домінуючою формою діяльності у сфері інтелектуальної власності повинно стати попередження порушень відповідних прав авторів та правовласників.

Саме факт численних порушень у зазначеній сфері зумовив необхідність створення у структурі зазначених органів підрозділів Управління із захисту інтелектуальної власності Департаменту боротьби з економічною злочинністю, Управління з боротьби з кіберзлочинністю у блоці кримінальної міліції Міністерства внутрішніх справ, Департаменту контррозвідального захисту економіки держави Служби безпеки України та Оперативного управління Головного управління Податкової міліції України.¹

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Адміністративне право України : підруч. / За заг. ред. д.ю.н., проф. Коломоєць Т.О. – К. : “Истина”, 2008. – 457 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : [http : // gadnuk.info/pidruchnuku/admin-pravo/41-kolomoets/21727-----s-3----.html](http://gadnuk.info/pidruchnuku/admin-pravo/41-kolomoets/21727-----s-3----.html).
2. Адміністративне право України : підруч. / Ю.П. Битяк, В.М. Гаращук, О.В. Дьяченко та ін. ; За ред. Ю.П. Битяка. – К. : Юрінком Інтер, 2007. – 544 с.
3. *Караванський С.* Словник синонімів української мови / С. Караванський. – К. : Вид-во “Орій” при УКСП “Кобза”, 1993. – 472 с.
4. *Колпаков В.К.* Адміністративне право України : підруч. / Колпаков В.К., Кузьменко О.В. – К. : Юрінком Інтер, 2003. – 544 с.
5. Офіційний сайт патентного повіреного України Ващука Ярослава Петровича [Електронний ресурс]. – Режим доступу : [http : // patent.km.ua/ukr/ pages/i163](http://patent.km.ua/ukr/pages/i163).
6. *Чомахашвілі О.Ш.* Адміністративно-правове регулювання охорони прав на промислові зразки : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07 / О.Ш. Чомахашвілі ; Відкритий міжнародний університет розвитку людини “Україна”. – К., 2008. – 201 с.
7. *Запорожець І.Г.* Адміністративно-правові засади управління у сфері охорони прав на об’єкти інтелектуальної власності : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07 / І.Г. Запорожець ; Харківський національний університет внутрішніх справ. – Х., 2006. – 201 с.
8. Про затвердження Положення про Міністерство юстиції України : Указ Президента України від 30 грудня 1997 р. № 1396 // Офіційний вісник України. – 1998. – № 2. – Ст. 47.
9. Право інтелектуальної власності : Акад. курс : підруч. для студ. вищих навч. закладів / О.П. Орлюк, Г.О. Андрощук, О.Б. Бутнік-Сіверський та ін. ; За ред. О.П. Орлюк, О.Д. Святоцького. – К. : Видавничий Дім “Ін Юре”, 2007. – 696 с.
10. Про затвердження Положення про Міністерство освіти і науки : Указ Президента України від 25 квітня 2013 року № 240/2013 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : [http : // zakon3.rada.gov.ua](http://zakon3.rada.gov.ua).
11. Про затвердження Положення про Державну службу інтелектуальної власності України : Указ Президента України від 8 квітня 2011 року № 436/2011.
12. Про затвердження Положення про Державну службу з хорони прав на сорти рослин : постанова Кабінету Міністрів України від 19 серпня 2002 року № 1182 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : [http : // zakon3.rada.gov.ua](http://zakon3.rada.gov.ua).
13. Про охорону прав на сорти рослин : Закон України від 21 квітня 1993 р. // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 1993. – № 21. – Ст. 218.
14. Правила складання і подання заявки на винахід та заявки на корисну модель : Наказ Міністерства освіти і науки України від 22 січня 2001 року № 22, зареєстрований в Міністерстві юстиції України 27 лютого 2001 року за № 173/5364.
15. Про державний захист працівників суду та правоохоронних органів : Закон України від 23 грудня 1993 р. // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 1994. – № 11. – Ст. 50.
16. Правоохоронні органи [Електронний ресурс]. – Режим доступу : [http : //uk.wikipedia.org/wiki/Правоохоронні_органи](http://uk.wikipedia.org/wiki/Правоохоронні_органи).
17. Про основи національної безпеки України : Закон України від 19.06.2003 № 964-IV// Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 2003. – 39. – Ст. 351.
18. Про демократичний цивільний контроль над Воєнною організацією і правоохоронними органами держави : Закон України від 19.06.2003 № 975-IV// Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 2003. – № 46. – Ст. 366.

¹ Продовження у наступному номері.

19. Концепція реформування наукової та науково-технічної діяльності в системі правоохоронних органів : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 16 листопада 2002 року № 649-р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : [http : // zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=649-2002-%F0](http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=649-2002-%F0).

20. Програма реформування наукової та науково-технічної діяльності в системі правоохоронних органів : Наказ МВС, СБУ, Держкомкордону, Державної податкової адміністрації та Держмитслужбою України від 28 лютого 2003 року № 185/78/122/102/138.

21. *Соколенко О.Л.* Види правоохоронних органів України / О.Л. Соколенко // Форум права. – 2012. – № 3. – С. 699–705 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : [http : // archive.nbuv.gov.ua/e-journals/FP/2012-3/12solrou.pdf](http://archive.nbuv.gov.ua/e-journals/FP/2012-3/12solrou.pdf).

22. Про Службу безпеки України : Закон України від 25 березня 1992 року // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 1992. – № 27. – Ст. 382.

23. Про державну охорону органів державної влади України та посадових осіб від 4 березня 1998 р. // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 1998. – № 35. – Ст. 236.

24. Про Військову службу правопорядку у Збройних Силах України від 7 березня 2002 р. // Офіційний вісник України. – 2002. – № 14. – Ст. 708.

25. *Півненко В.* Правоохоронна система України : визначення і функціонування / В. Півненко // Вісник прокуратури. – 2003. – № 2.

26. *Маляренко В.Т.* Суд, правоохоронні та правозахисні органи України : підруч. – К. : Юрінком Інтер, 2007 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : [http : // www.ebk.net.ua/Book/Sptpou/1-2/111.htm](http://www.ebk.net.ua/Book/Sptpou/1-2/111.htm).

Отримано 2.09.2013